

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av läs- och skrivunder-
visningen inom ämnena svenska/svenska som
andraspråk i årskurserna 4-6 vid Tungalsta
skola i Haninge kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om skolan

Resultat

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför under år 2015 en kvalitetsgranskning av läs- och skrivundervisningen inom ämnena svenska/svenska som andraspråk i årskurs 4-6. Granskningen av undervisningen vid Tungelsta skola i Haninge kommun ingår i detta projekt.

Tungelsta skola besöktes den 29 september – 1 oktober 2015. Ansvariga inspektörer har varit Kerstin Haster och Ylva Johnsson. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av läs- och skrivundervisningen inom ämnena svenska/svenska som andraspråk genomförs i 35 skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet, redovisas de samlade resultaten.

Bakgrundsuppgifter om Tungelsta skola

Tungelsta skola är en skola för förskoleklass samt grundskolans årskurser 1-9. Vid tillfället för granskningen finns 765 elever i grundskolan varav 272 elever i årskurserna 4-6. Skolan är en kommunal skola som leds av en rektor tillsammans med tre biträdande rektorer. Det pedagogiska ledarskapet för årskurs 4 - 6 är delegerat till en av de biträdande rektorerna.

Undervisningen i årskurserna 4 - 6 bedrivs i åldershomogena klasser. I dessa klasser är det mellan 24 - 29 elever i varje klass. I årskurserna 4 - 6 undervisar fyra lärare i svenska varav en är specialpedagog. Av de fyra lärarna är två behöriga, men har inte tidigare undervisat i de aktuella kurserna. En av lärarna är inte utbildad lärare. Tungelsta skola genomför under innevarande läsår inte någon riktad fortbildning för lärarna i svenska.

Läsåret 2013/2014 uppnådde mellan 71 – 77 procent av elever i årskurs 3 kravnivån för delprovet Skriva i nationella ämnesprov i svenska. Motsvarande siffror för delprov Läsa var 81 – 85 procent för eleverna i årskurs 3 läsåret 2013/2014.

För eleverna i årskurs 6 var provbetyget för nationella ämnesprovet i svenska 13,3 jämfört med riket som var 13,5 läsåret 2013/2014. Genomsnittligt provbetygspoäng för skriftlig förmåga är 11,5 och för läsförståelse 13,3 för elever i årskurs 6. Det kan jämföras med motsvarande värde för riket vilket för läsförståelse är 11,8 och för skriftlig förmåga är 14,8.

Terminsbetyg i ämnet svenska för årskurs 6 läsåret 2013/2014 var 13,1 i jämförelse med riket som är 13,5.

Resultat

1. Görs syfte och mål med valt textinnehåll och arbetssätt tydligt för eleverna?

Här undersöks om läraren tar reda på elevernas behov, intresse, bakgrund och erfarenheter. Vidare om läraren motiverar eleverna, så att de förstår varför de ska arbeta med den aktuella texten eller skrivövningen. Här granskas också om läraren tydliggör för eleverna vad de ska lära sig och hur de ska arbeta för att nå målen.

Enligt skollagen ska hänsyn tas till elevers olika behov i utbildningen. ¹Alla barn ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.² Enligt läroplanen för grundskolan (Lgr 11) ska läraren ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande.³

Skolverket betonar att lärandet stimuleras och underlättas av att innehållet i texterna engagerar och kopplar till elevernas erfarenheter.⁴

Forskning visar att om läraren formulerar tydliga mål på kort och lång sikt som eleverna förstår och accepterar så ökar elevernas lärande.⁵

¹ 1 kap. 4 § andra stycket skollagen

² 3 kap. 3 § skollagen

³ Lgr 11, avsnitt 2.2

⁴ Skolverket (2010). *Texters, textuppgifters och undervisningens betydelse för elevers läsförståelse. Fördjupad analys av PIRLS 2006*. Skolverkets aktuella analyser. Stockholm: Fritzes. Skolverket (2012). *PIRLS 2011. Rapport 381*.

⁵ Håkansson, J. & Sundberg D. (2012) *Utmärkt undervisning – Framgångsfaktorer i svensk och internationell betygsning*. Stockholm

Skolinspektionen besöker Tungelsta skola under mitten av höstterminen. Tre av de fyra lärarna har inte tidigare undervisat i årskurs 4 - 6. Eleverna som börjat i årskurs 4 kommer från olika klasser och är nu sammanslagna till nya klasser. Lärarna i klasserna har enligt deras egna uppgifter i olika omfattning kännedom om elevernas intressen, bakgrund, erfarenhet och behov beroende på att de undervisat eleverna under olika lång period. För att ta reda på elevernas vardag och intressen beskriver en av lärarna att hon brukar sitta kvar i klassrummet och arbeta efter lektionerna. Det ger elever möjlighet att stanna kvar efter lektionens slut och samtala mer fritt med läraren.

Specialpedagogen gör under de inledande veckorna en kartläggning av elevernas kunskaper i svenska för årskurs 4. *"Man ser ganska tydligt, efter övningarna och testerna, vilken nivå de hamnar på"*. Dock finns inte tid att ge alla elever i årskurs 4 – 6 som är i behov av särskilt stöd detta, enligt specialpedagogen. Det beror på att specialpedagogen arbetar hälften av sin tid som klasslärare och då undervisar i svenska. Det finns enligt specialpedagogen elever vid Tungelsta skola som är i behov av särskilt stöd i svenska som kommer och ber om hjälp men som specialpedagogen måste säga nej till. *"Jag lider med eleverna och tycker inte vi kan hjälpa alla."*

Lärarna uppger i intervju att det är en balansgång att kunna anpassa undervisningen till elevernas olika behov. *"Man måste anpassa till alla nivåer. Tycker det är jättesvårt"* säger lärarna. Det är enligt lärarna stor variation i elevernas kunskapsnivå i de olika årskurserna. Skolinspektionen hör under några av de observerade lektionerna att lärare ger elever respons genom att säga *"du är på rätt spår"* eller *"jag känner på mig att det var så du menade"*.

Vid de lektioner som Skolinspektionen observerar är det vanligast att alla elever får samma uppgift och griper sig an uppgifterna med varierande grad av entusiasm. Skolinspektionen ser elever som försöker undvika de uppgifter som läraren presenterar. I den enkät som Skolinspektionen genomfört säger 30 procent av eleverna att det stämmer helt och hållet eller ganska bra att *"Min lärare i svenska ger mig för lätta arbetsuppgifter"*.

De faktatexter som eleverna ska läsa, under de observerade lektionerna, ingår inte i något ämnesövergripande tema utan är hämtade ur det läromedel som klasserna följer. Lärarna uppger i intervjuer att det vore bra med ökat ämnesövergripande samverkan för att öka elevernas läsförståelse då de läser faktatexter.

Av Skolinspektionens observationer framgår att lärarna under sina lektioner mycket sällan anknäcker till kunskapskraven för ämnet, eller uppmärksammar eleverna på hur lektionen passar in i ett större sammanhang inom ämnet svenska. Elever i årskurs 6 säger att de fick ett papper om betyg i årskurs 5. Enligt elever i årskurs 6 har lärare inte detta läsår pratat om betyg eller hur man blir bedömd innevarande läsår. *"Vi får oftast höra, alltså ni kommer få betyg på det"*

här så ni måste göra det. Men inte varför eller vad det är bra för." Enligt lärarna använder Tungelsta skola sig av ämnesmatriser i Schoolsoft där eleverna på eget initiativ har möjlighet att gå in och se vilka mål de arbetar mot. En av de fyra lärarna beskriver sitt arbete med formativ bedömning för att ge elever vägledning under arbetets gång.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att Tungelsta skola i låg grad gör syftet med valt textinnehåll och arbetssätt tydligt för eleverna. Lärarna har i varierande omfattning kännedom om elevernas intressen, bakgrund, erfarenheter och behov. Granskningen visar att lärarna i högre grad behöver öka sin kunskap om eleverna för att kunna använda den i undervisningen, bland annat för att skapa ökad motivation. Eleverna är inte medvetna om vad och varför de ska lära sig olika delar inom ämnet svenska. Det är vidare otydligt, i de klasser som Skolinspektionen observerat, vilka mål som ska uppnås inom ämnet svenska och hur eleverna ska arbeta för att nå dessa mål. Arbetssättet blir därmed otydligt för eleverna, de vet vad de ska göra men inte varför.

2. Får eleverna lära sig läs- och skrivstrategier för att utveckla sin läs- och skrivförmåga?

2.1 Får eleverna lära sig lässtrategier för att urskilja texters budskap, både de uttalade och sådant som står mellan raderna?

Här undersöks om eleverna får lära sig att läsa och förstå olika typer av texter, använda olika angreppssätt utifrån vilket syfte de läser en text, reflektera över texter, urskilja budskap i texter samt sätta texter i relation till tidigare erfarenheter och kunskaper.

Här granskas också om läraren ser till att eleverna strukturerat får samtala om egna och andras texter med ett aktivt lärarstöd utan fokus på rätt eller fel svar. Vidare om läraren medvetet arbetar med att ge eleverna verktyg som hjälper dem att förstå det de läser.

Enligt skollagen syftar utbildningen till att främja elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.⁶

Enligt kursplanerna i svenska och svenska som andraspråk ska eleverna genom undervisningen ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att läsa och analysera skönlitteratur och andra texter för olika syften.

"Forskning visar att det är betydelsefullt att eleverna får stöd genom samtal om texternas innehåll för att kunna utveckla läs- och skrivstrategier."⁷

⁶ 1 kap. 4 § tredje stycket skollagen

⁷ Skolverket "Nya språket lyfter" kapitel "Vad säger forskning" sid 15

Olika texter

Lärarna uppger i intervju att eleverna får möta olika typer av texter men att det främst är skönlitterära texter. Eleverna säger att de läser skönlitteratur som exempelvis deckare. *"Vi läser inte ur sociala medier, läser bara böcker och böcker och papper och papper."* Under en av de lektioner som Skolinspektionen observerar arbetar klassen med en faktatext om lodjur. Läraren har inledningsvis en kort genomgång av hur uppgiften ska genomföras. Därefter arbetar dock inte klassen gemensamt med texten utifrån någon speciell lässtrategi. Den avslutande diskussionen är kortfattad och sker utan någon djupare reflektion kring uppgiften eller innehållet i texten.

En annan lärare beskriver vid intervjun att årskurs 4 tidigare arbetat med argumenterande texter som handlade om olika husdjur. Vid en av elevintervjuerna säger eleverna angående läsning av faktatexter att *"... i SO har vi ett häfte och så ska man leta efter svaren i historieboken. Vi har inte så mycket faktatexter i svenskan."*

Eleverna uppger att de mycket sällan arbetar med webbtexter. I den elevenkät⁸ som Skolinspektionen genomfört, svarar 12 procent att det stämmer helt och hållet eller stämmer ganska bra att *"när vi läser på lektionerna i svenska brukar vi läsa webbtexter (exempelvis bloggar, twitter, facebok)"*. Skolan har tillgång till datorer samlade på en datorvagn. Främst används datorerna till att skriva texter. Elever med dyslexi får under en skrivlektionen möjlighet att skriva sina texter på dator. Biträdande rektor uppger i intervju att skolan inte har något särskilt fokus på webbtexter eller källkritik.

Lässtrategier

I intervjuer med elever frågar Skolinspektionen om eleverna får lära sig läsa på olika sätt. Eleverna i en klass beskriver att de i tidigare årskurser arbetat med en form av lässtrategi *"detektiven, spågumman, och cowboyn"*. Eleverna fortsätter att beskriva *"Spågumman är ett sätt att tänka på vad som kan hända i en berättelse."* Elever i andra klasser känner inte igen denna lässtrategi men säger att de provat högläsning, kompisläsning och tyst läsning.

På Tungelsta skola satsar man på högläsning och har utökat timplanen för detta. Lärarna uppger dock i intervju att det är oklart för dem varför det är mer lästid än skrivtid. *"Vi pedagoger blir ju matade med att barnen inte kan läsa, och att högläsning är viktigt."* Under de extra läslektionerna läser läraren eller någon elev högt i en skönlitterär kapitelbok. Några elever säger att de tycker om när läraren läser högt men att det är svårt att höra och förstå när en kamrat läser. Elever har även svårt att förstå syftet med högläsning och varför man ska öva högläsning, *"Kanske det är viktigt att våga läsa inför andra"* svarar en elev.

⁸ Skolinspektionen har genomfört en elevenkät vid samtliga skolor (årskurs 4-6) som ingår i denna granskning. Svarsfrekvensen för Tungelsta skola uppgick till 100 procent. Enkäten genomfördes under våren 2015.

Skolinspektionen ser vid lektionsobservationer en tydlig variation mellan lärare vad gäller om man har fördjupad läs- och skrivundervisning, exempelvis genom att ge eleverna olika lässtrategier. Vid flertalet av de observerade lektionerna ges inte eleverna ett aktivt lärarstöd, exempelvis i form av strukturerade textsamtal, i samband med läsning. Många av de observerade lektionerna inleddes med en kort genomgång och eleverna fick därefter sina arbetsuppgifter. Eleverna arbetade med arbetsuppgifter men deras uppgifter följdes inte upp av gemensam diskussion, reflektion eller andra möjligheter till fördjupad läsförståelse. Alla lärare håller dock inte med då Skolinspektionen beskriver att det saknas fördjupade, strukturerade textsamtal. Enligt lärare förekommer ibland strukturerade textsamtal, till exempel får eleverna prata om vilka tankar texten väckt hos dem. Elever från några klasser beskriver att klassen gemensamt pratar om vad en bok har handlat om och vad de tyckte.

Av elevenkäten framkommer att 57 procent av eleverna svarar, att det stämmer ganska bra, att klassen får *"skriva svar på frågor om texten"* medan 48 procent av eleverna anser att det stämmer ganska bra att klassen *"pratar om den lästa texten"* när de läst texter på lektionerna i svenskan.

Fyra av de totalt åtta lektioner som observeras innehåller undervisning som anknyter till läsning. Inte under någon av dessa lektioner för eleverna fördjupade samtal om texten, eller får undervisning om lässtrategier. Lärarna uppger vid intervjuer före lektionerna att de har varierande mål för vad eleverna skulle lära sig under lektionen. Vid en av de observerade lektionerna ska elevernas läsintresse väckas. Vid en annan av de lektioner som Skolinspektionen observerade ska eleverna, enligt läraren, lära sig att läsa högt för varandra och förstå vad de läser. Under denna lektion lämnar flera elever klassrummet och återkommer efter en stund. De kvarvarande eleverna har varsin kapitelbok och en elev i taget läser högt. Lektionen varar i 30 minuter och läraren gör inga avbrott förutom då någon annan elev ska läsa. *"Eleverna får säga till om det är något de inte förstår så kan vi slå upp det."* Läraren kontrollerar inte om eleverna förstått texten och gör inte heller något tydligt sammanfattande lektionsslut. Avsaknad av sammanfattande lektionsslut är genomgående vid samtliga de lektioner som Skolinspektionen observerar. Elevernas möjlighet att reflektera kring texter blir därmed begränsat och begrepp som att *"läsa mellan raderna"* eller *"bortom raderna"* aktualiseras inte.

Eleverna beskriver i intervju lektioner då de läser parvis eller i grupp, så kallad kompisläsning. Vid dessa tillfällen har elever i gruppen likadana böcker och läser högt för varandra. Läraren går runt och lyssnar i grupperna. I anslutning till detta framkommer praktiska svårigheter för lärare och elever eftersom Tungelsta skola inte har något skolbibliotek. Klasserna ska, enligt rektor och biträdande rektorn, låna böcker på kommunens bibliotek men det är praktiska pro-

blem att komma till biblioteket så det har man inte gjort på hela terminen. Istället har lärarna köpt kapitelböcker för egna pengar, tagit böcker hemifrån eller själv lånat böcker på biblioteket.

I intervjuer med lärare, biträdande rektorn och rektorn framgår att Tungelsta skola inte har något gemensamt arbete för att fördjupa elevernas läsförståelse förutom högläsning. Lärarna i svenska har möjlighet att samverka varje vecka, om inte denna tid upptas av andra möten, vilket har varit fallet under hösten. Samverkan gäller främst administrativa frågor och att dela med sig av arbetsuppgifter till eleverna.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att eleverna i Tungelsta i ganska låg grad får lära sig lässtrategier för att urskilja texters budskap, både de uttalade och sådana som står mellan raderna. Av granskningen framgår även att eleverna endast i begränsad omfattning ges tillfälle att använda olika tekniker för att läsa och förstå olika typer av texter.

Vidare framgår av granskningen att eleverna vid läsning ges olika förutsättningar i olika klasser. I några klasser ges aktivt lärarstöd i begränsad omfattning men i andra klasser ges inget aktivt lärarstöd alls. Utbildningen i svenska för eleverna vid Tungelsta skola blir härmed inte likvärdig.

Skolinspektionen vill också framhålla vikten av att skolan läsa webbtexter (till exempel bloggar, twitter, sms m.m.) för att eleverna ska få kunskap om och kunna hantera nutida kommunikationssätt.

2.2 Får eleverna lära sig skrivstrategier för att skapa olika typer av texter med anpassning utifrån deras typiska uppbyggnad och språkliga drag?

Här undersöks om eleverna får lära sig vad som är typiskt för **olika** texter, att skriva **olika** typer av producerande texter och om de får lära sig hur man bygger upp en text beroende på syfte och sammanhang. Vidare granskas också om eleverna får lära sig att bearbeta de texter de skriver.

Här granskas också om läraren ser till att eleverna strukturerat får samtala om egna och andras texter med ett aktivt lärarstöd utan fokus på rätt eller fel svar. Vidare om läraren medvetet arbetar med att ge eleverna verktyg som hjälper dem att utveckla sitt skrivande.

Enligt skollagen syftar utbildningen till att främja elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.⁹

⁹ 1 kap. 4 § tredje stycket skollagen

Enligt kursplanerna ska eleverna genom undervisningen ges förutsättningar att formulera sig och kommunicera i tal och skrift samt anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang.

Forskning visar att elevernas skrivutveckling gynnas av att eleverna får skriva och kommunicera egna texter och av att de får undervisning om skrivande.¹⁰

Olika texter

Av Skolinspektionens observationer framgår att det varierar mellan klasserna hur mycket eleverna får arbeta med att lära sig skriva olika typer av texter. Vid elevintervjuerna uppger eleverna att de får skriva både skönlitterära texter och faktatexter. Sagor, skriva om en bild eller berättelser med flera kapitel, är några exempel som eleverna kommer på under intervjuerna. Under exempelvis lektioner i naturorienterande ämnen får eleverna skriva faktatexter. Andra elever säger att de även skriver faktatexter i slöjden, "det är som information eller instruktion".

I lärarintervjun ges exempel på flera olika typer av texter som eleverna ska få skriva som exempelvis brev, berättelser, sagor, argumenterande texter och beskrivningar. Lärarna beskriver dock att de ännu inte hunnit börja med undervisning där eleverna tränas i olika skrivstrategier för olika typer av texter. Vid såväl elevintervjuer som i enkätsvar framkommer även att eleverna inte brukar träna på att skriva webbtexter på lektionerna i svenska.

Skrivstrategier

Av de tillfrågade eleverna uppger 65 procent i Skolinspektionens elevenkät att undervisningen i svenska gör att de vill skriva mer. På samma fråga i Skolinspektionens enkät svarar 30 procent av eleverna att undervisningen i svenska inte gör att de vill skriva mer. Vid elevintervju framkommer att läraren uppmanar de elever som skriver korta berättelser att "skriva mer". Eleverna säger vidare i intervju att läraren "tipsar de som skriver för mycket att man ska korta ner för man kanske inte hinner klart. Vissa älskar ju att skriva men då säger läraren att det inte behöver vara så långt."

Av de åtta lektioner som Skolinspektionen observerat är fyra skrivlektioner. Vid en av lektionerna tränas stavning och eleverna skriver ord i redan färdiga meningar. Lektionen där eleverna ska skriva brev inleds med att läraren visar hur ett brev kan skrivas. Eleverna skriver därefter egna brev vilka i flera fall blir mycket lika det brev läraren visat. Två av de observerade klasserna har som uppgift att skriva ett kapitel i en längre berättelse. I den ena av dessa klasser skriver eleverna rent sin berättelse för hand eller på dator. Läraren är inte aktiv i klassrummet utan eleverna skapar på eget initiativ situationer då de parvis

¹⁰ Skolinspektionens kunskapsöversikt inför projektet, www.skolinspektionen.se

kan diskutera texterna. Skolinspektionen noterar att under de observerade skrivlektionerna genomförs inte strukturerade textsamtal annat än i begränsad omfattning.

Vid några av Skolinspektionens observationer pågår skrivundervisning som är processinriktad och som löper under flera lektioner. Denna skrivprocess är dock av varierande kvalitet vid de observerade lektionerna. Det sker inte alls någon undervisning under den ena lektionen. Eleverna ombeds endast att ta fram sitt material och fortsätta arbeta. Inför den lektionen berättar läraren för Skolinspektionen att eleverna ska lära sig att "*skriva rent*". Under den andra lektionen ska eleverna i årskurs 5, enligt läraren, lära sig att skriva meningar och sätta punkt. Läraren påpekar, före lektionen, för Skolinspektionen, att det finns elever i klassen som inte är säkra på meningsbyggnad och inte heller när det ska vara olika skiljetecken. Den lektionen har en kort inledning om vad de olika kapitlen ska handla om. Eleverna ges dock inga tydliga strategier för sitt skrivande som exempelvis inledning, handling eller avslutning. Eleverna får inte heller någon information om hur texten eventuellt ska bearbetas, eller om de kommer att få återkoppling av läraren. Läraren rör sig i klassrummet, läser några elevers texter och ger dem tips om var de ska sätta punkt.

Eleverna beskriver vid intervjuer att de lämnar in sina skrivuppgifter till läraren när de är klara. Läraren rättar då, enligt eleverna, genom att skriva var det saknas punkt, stor bokstav eller andra skiljetecken. I Skolinspektionens enkät framkommer att 58 procent av eleverna uppger att det stämmer helt och hållet att "*Läraren läser min text och förklarar vad som kan bli bättre*". I samma enkät svarar även 26 procent att det stämmer helt och hållet att "*Vi elever läser varandras texter och ger förslag på hur texten kan bli bättre*".

Några av lärarna uppger i intervju att de ger eleverna olika metoder för skrivande. De talar även med eleverna om inledning, mitten och avslut. Någon klass använder tankekarta som grund för elevernas skrivande. Elever som har svårigheter att skriva erbjuds kompensatoriska hjälpmedel såsom dator för sitt skrivande.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att eleverna vid Tungelsta skola i låg grad får lära sig skrivstrategier för att skapa olika typer av texter med anpassning utifrån deras typiska uppbyggnad och språkliga drag. Lärarna låter eleverna i viss utsträckning pröva att skriva olika typer av texter. Eleverna i samtliga klasser behöver dock få mer aktivt stöd för att utveckla sina texter. För att göra skrivandet mer meningsfullt behöver kunskapen om skrivstrategier utvecklas. Även elevernas möjlighet att bearbeta sina egna texter samt få en mer formativ återkoppling från läraren behöver utvecklas.

3. Utmanar och vidgar undervisningen elevernas intresse för läsning och skrivning?

Här undersöks om läraren följer upp hur varje elevs intresse för läsning och skrivning utvecklas och tillsammans med eleverna utvärderar undervisningen. Vidare om läraren utgår från detta för att säkerställa att läs- och skrivundervisningen inriktas mot en tydlig progression i varje elevs lärande. Här undersöks också om eleverna (i intervjuer och enkät) uppger att deras intresse för läsning och skrivning ökar.

Enligt kursplanerna ska undervisningen i svenska och svenska som andraspråk stimulera elevernas intresse för att skriva och läsa.

Skolverket visar i en rapport att de elever som tycker om att läsa har ett bättre läsprovresultat än elever som inte tycker om att läsa.¹¹

I intervjuer med elever från en klass framkommer att lärarna ibland frågar vad eleverna tycker om lektionen. Eleverna ska då till exempel visa tummen upp, ner eller mittemellan. Läraren frågar varför man tycker att det inte fungerade och om eleverna kunde gjort något bättre. Elever från en annan klass säger att läraren inte frågar utom när det gäller att eleverna ska tipsa varandra om böcker. I den enkät som Skolinspektionen genomfört svarar 40 procent av eleverna att det stämmer ganska bra att *"läraren i svenska brukar fråga mig vad jag tycker om undervisningen i ämnet"*.

Eleverna uppger vid intervjuerna att de tycker det är viktigt att läsa och skriva. De säger att man måste kunna läsa för att få ett jobb och *"för att klara sig genom livet"*. Vid lektionsobservationer ser inte Skolinspektionen att denna motivation tas till vara eller att elever utmanas. I elevenkäten framkommer vidare att 20 procent av eleverna svarar att det stämmer helt och hållet att *"undervisningen i svenska gör att jag vill läsa mer"* och 49 procent säger att det stämmer ganska bra. Av de återstående eleverna svarar 28 procent att det stämmer ganska dåligt eller inte alls att undervisningen i svenska gör att de vill läsa mer.

Vid Skolinspektionens observationer är det stor variation mellan klasser i vilken grad eleverna erbjuds möjlighet att påverka undervisningen. Vid en lektion ska eleverna skriva brev och dekorera dessa brev med klistermärken. Läraren visar exempel på hur brev ska skrivas men säger efter lektionen att det viktigaste är att eleverna har roligt. Stort fokus läggs på valet av klistermärke vilket eleverna ser ut att uppskatta. Lärarna uppger i intervju att eleverna ofta blir

¹¹ Skolverket (2012). *PIRLS 2011 – Läsförmågan hos svenska elever i årskurs 4 i ett internationellt perspektiv*. Stockholm.

förvånade när deras förslag genomförs. *"Vissa saker måste vi styra, men det är klart att man kan ha fri skrivning och fånga upp olika idéer."*

Rektor och biträdande rektor beskriver, vid intervju med Skolinspektionen, det påbörjade arbetet gällande skolans vision och mål för verksamheten. Rektor har arbetat på skolan sedan våren 2015 och ser möjliga förbättringar gällande skolans samsyn och undervisning. Även de intervjuade lärarna ser behov av en organisation som skapar bättre möjligheter att exempelvis planera lektioner tillsammans. Utifrån skolans mål och visioner har arbetslagen arbetat fram egna mål. De nya målen är dock inte kopplade till olika ämnen. För att säkerställa elevernas kunskapsnivå har skolan en avstämning per termin, så kallade klasskonferens. I svenska gör man inget speciellt, enligt biträdande rektorn. *"Vi gör likadant för alla, det finns ju trots allt andra ämnen i skolan."* På grund av personalförändringar är de intervjuade lärarna osäkra på vilka åtgärder som bör sättas in i ämnet svenska. Lärarna i svenska har ännu inte fått möjlighet att ta del av sina företrädares utvärderingar och planeringar. För att kunna följa elevernas utveckling och se deras progression gör specialpedagogen en kartläggning av elever i årskurs 4. Övriga elevers kunskapsnivå dokumenterar varje lärare. Det finns, enligt de intervjuade lärarna, ingen sammanställning över kunskapsnivån i svenska för årskurs 5 och 6. Rektorn säger att denna information finns på skolan.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att undervisningen vid Tungelsta skola i låg grad utmanar och vidgar elevernas intresse för att läsa och skriva.

Skolinspektionen bedömer att skolan behöver följa upp undervisningen och kunskapsnivån i de olika klasserna, som ett komplement till uppföljningen på individnivå. Detta med syfte att se till att undervisningen utmanar och vidgar elevernas intresse för att läsa och skriva.

Vidare bedömer Skolinspektionen att skolan behöver arbeta mer med gemensam planering, uppföljning och utvärdering av den fördjupade läs- och skrivundervisningen. Detta bland annat för att försäkra sig om att eleverna når så långt som möjligt inom området. Skolan saknar idag en gemensam strategi för vad som är ett effektivt arbete för att utveckla och fördjupa elevernas läs- och skrivförmåga. Detta försvårar också arbetet med att inom ramen för skolans kvalitetsarbete utvärdera och utveckla undervisningen.

Syfte och frågeställningar

Syftet är att granska om eleverna får en undervisning inom ämnena svenska/svenska som andraspråk som engagerar, motiverar och vidgar deras intresse för läsning och skrivning samt utvecklar deras läs- och skrivstrategier, så att tilltron till och utvecklingen av den egna språkliga och kommunikativa förmågan stärks. Projektets övergripande frågeställningar är:

- Får eleverna lära sig läs- och skrivstrategier för att utveckla sin läs- och skrivförmåga?
- Får eleverna ett aktivt stöd i läs- och skrivundervisningen?

Metod och material

Granskningen av undervisningen i svenska i årskurserna 4-6 innebär att inspektörerna samlar in skriftlig dokumentation samt besöker skolorna, observerar undervisningen, intervjuar lärare, rektor och elever. Skolinspektionen har också genomfört en elevenkät vid samtliga skolor som ingår i granskningen.

All information analyseras sedan för varje enskild skola och sammanställs och redovisas i ett beslut för skolan och i denna rapport.